

AGNIESZKA TOKARSKA-OSYCZKA*, GRZEGORZ ISZKUŁO**

**REZERWATY PRZYRODY W ODBIORZE SPOŁECZNYM
STUDIUM POJEZIERZA MIĘDZYCHODZKO-
SIERAKOWSKIEGO**

Streszczenie

Świadomość ekologiczna użytkowników obszarów szczególnie cennych przyrodniczo jest kwestią bardzo istotną, dlatego powinna być na bieżąco monitorowana. Badaniem ankietowym w zakresie wiedzy na temat form ochrony przyrody objęto mieszkańców i turystów odpoczywających na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. W pracy zestawiono odpowiedzi, wykonano analizy testami Kruskala-Wallisa, Chi kwadrat oraz testem dokładnym Fishera. Ustalono m.in., że 72% ankietowanych wie czym jest rezerwat przyrody, a 40% zna ich ilość w Polsce. Badania wykazały, że struktura odpowiedzi respondentów była zbliżona bez względu na ich podział na grupy wiekowe, według miejsca zamieszkania, płci i faktu posiadania dzieci. Wskazuje to więc na podobny poziom świadomości ekologicznej ankietowanych. Edukację przyrodniczą powinno zatem rozpoczynać się na najniższym szczeblu edukacji i prowadzić ją ustawicznie.

Słowa kluczowe: ochrona środowiska, rezerwat przyrody, badania społeczne

WPROWADZENIE

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie to obszar, który ze względu na swoje położenie wśród jezior i lasów musi łączyć wysoką atrakcyjność turystyczną z ochroną licznych obszarów przyrodniczo cennych. Połączenie tych dwóch zagadnień może udać się pod warunkiem, że użytkownicy tego terenu (zarówno mieszkańcy, jak i turyści) będą świadomi wartości przyrody. Podczas badań nad formami ochrony przyrody na terenie Pojezierza przeprowadzono

* Uniwersytet Zielonogórski; Ogród Botaniczny Uniwersytetu Zielonogórskiego; Wydział Nauk Biologicznych

** Uniwersytet Zielonogórski; Wydział Nauk Biologicznych, Katedra Botaniki i Ekologii, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku

ankietę, która miała pomóc w ustaleniu poziomu wiedzy ekologicznej ich potencjalnych użytkowników.

OPIS TERENU BADAŃ

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie zlokalizowane jest na styku dwóch województw (lubuskiego i wielkopolskiego), a dokładniej w północnej części województwa wielkopolskiego, na pograniczu mezoregionów Kotliny Gorzowskiej i Pojezierza Poznańskiego [Kondracki 1998]. W jego skład wchodzi siedem gmin (Chrzypsko Wielkie, Kwilcz, Międzychód, Pniewy, Przytoczna, Pszczew i Sieraków), na których terenie zlokalizowanych jest 11 rezerwatów przyrody [Rąkowski i in. 2006]. Najstarszym rezerwatem jest rezerwat Czaple Wyspy założony w 1957 roku. W 1958 roku powstał natomiast rezerwat Buki nad Jeziorem Lutomskim, a rok później: Jakubowo, Kolno Międzychodzkie oraz Las Grądowy nad Mogilnicą. W latach 60 ubiegłego wieku utworzono: Cegliniec, Mszar nad jeziorem Mnich oraz Jeziora Gołyńskie. Najmłodszymi obszarami chronionymi na omawianym terenie są Dąbrowa na Wyspie (1995), Dolina Kamionki (2004) oraz Bukowy Ostrów (2006).

Porównując powierzchnię zajmowaną przez obszary objęte ochroną, największy jest rezerwat Bukowy Ostrów (77,92 ha). Mniejszych, choć również stosunkowo dużych są: Dolina Kamionki (59,18 ha) oraz Buki nad Jeziorem Lutomskim (55,17 ha). Ostatnim mającym powierzchnię powyżej 10 ha jest rezerwat Kolno Międzychodzkie (14,77 ha). Pozostałe obszary tj. Cegliniec, Czaple Wyspy, Dąbrowa na Wyspie, Jakubowo, Jeziora Gołyńskie, Las Grądowy nad Mogilnicą oraz Mszar nad jeziorem Mnich mają niewielką powierzchnię. Najmniejszym obszarem chronionym jest rezerwat Jeziora Gołyńskie (3,1 ha).

Pojezierze Międzychodzko-Sierakowskie poddano do tej pory rozległym badaniom. Wykonano zestawienie walorów przyrodniczych, kulturowych oraz atrakcji turystycznych w każdym z wyżej wspomnianych rezerwatów. Ustalono, że obszary te wraz ze swoim otoczeniem stanowią bardzo cenne elementy badanego Pojezierza [Tokarska i Iszkuło 2013]. Dla siedmiu gmin tworzących Pojezierze wyliczono wskaźniki waloryzacji wartości kulturowych i przyrodniczych oraz ustalono ich atrakcyjność turystyczną. Stwierdzono, że jest ono atrakcyjne z punktu widzenia turystyki i rekreacji oraz posiada duży potencjał przyrodniczy, ze względu na dużą powierzchnię zalesioną oraz powierzchnię pokrytą przez cieki i zbiorki wodne. Jego atrakcyjność przyrodniczą zwiększa fakt, że obszary uciążliwe dla środowiska stanowią jedynie mały odsetek powierzchni. Należy pamiętać, że na badanym obszarze zlokalizowanych jest również dużo obiektów kultury materialnej podwyższających jego atrakcyjność kulturową. Wyniki badań walorów przyrodniczych oraz kulturowych wykazały,

że gmina Międzychód osiągnęła II klasa atrakcyjności turystycznej – najwyższą wśród badanych gmin. Oceniając funkcję turystyczną wykazano, iż gmina Sieraków w większości badanych elementów przoduje [Tokarska-Osyczka i Iszkuło 2014].

METODYKA BADAŃ

Sporządzono ankietę, która miała na celu sprawdzenie ogólnej wiedzy mieszkańców badanego regionu oraz turystów na nim wypoczywających na temat rezerwatów przyrody. Ostateczne zamknięcie badania nastąpiło z chwilą uzyskania ankiet od 120 respondentów. Była ona dostępna przez osiem miesięcy, równocześnie w wersji papierowej oraz elektronicznej na stronie: <http://fm.formularze.eu>. Ankiety w wersji papierowej były rozprowadzone w Zespole Szkół w Sierakowie oraz możliwe do pobrania w lokalnym sklepie z siedzibą na rynku.

Ankietowani dobierani byli w sposób losowy. Starano się jednak uzyskać przynajmniej 10 osób w różnych grupach wiekowych. Założono również, iż część ankiet powinna dotrzeć do osób zamieszkałych poza terenem Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. Nie zwracano szczególnej uwagi na płeć czy posiadanie dzieci przez ankietowanych, jednak założono, że w całej puli powinni znaleźć się ankietowani obu płci oraz posiadający dzieci.

Ankieta składała się z 18 punktów i była anonimowa, pytania w niej zostały podzielone na trzy bloki pytań, blok: A – dane personalne, B – pytania ogólne dotyczące rezerwatów przyrody oraz C – pytania szczegółowe dotyczące rezerwatów na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. Pytania zawarte w niej miały charakter pytań: zamkniętych oraz otwartych.

Pierwszy etap analizy odpowiedzi respondentów polegał na ustaleniu udziału procentowego dla każdej z opcji we wszystkich pytaniach. W tym celu liczono ilu ankietowanych wybrało poszczególne możliwości odpowiedzi w każdym z pytań. Dodatkowo wykonano analizy testami: Kruskala-Wallisa, Chi kwadrat oraz testem dokładnym Fishera. Test Kruskala-Wallisa użyto do przeanalizowania sumy prawidłowych odpowiedzi w pytaniach zamkniętych, przy czym wcześniej ustalono, że za każdą poprawną odpowiedź ankietowany uzyskiwał jeden punkt, a za każdą błędną zero punktów. Maksymalnie było można uzyskać 11 punktów. Sumę uzyskanych punktów analizowano względem zmiennych grupujących, którymi były: płeć (mężczyzna, kobieta), wiek (siedem grup wiekowych), miejsce zamieszkania (mieszkaniec Pojezierza, turysta) oraz posiadanie dzieci (posiadający i nieposiadający dzieci). Test Chi kwadrat zastosowano do przeanalizowania pytań, które posiadały więcej niż dwie opcje odpowiedzi. Testem tym objęto trzy pytania, przy których zastosowano takie same zmienne grupujące jak przy wcześniej opisanym teście Kruskala-Wallisa. Testem dokładnym Fischera badano natomiast pytania, które miały dokładnie

dwie opcje odpowiedzi. Analizie tej poddano również trzy pytania, których odpowiedzi ponownie analizowano z tymi samymi zmiennymi grupującymi. Respondenci do tych analiz zostali podzieleni na cztery grupy wiekowe: poniżej 16 lat, od 16 do 19 lat, od 20 do 25 lat oraz powyżej 25 lat. Przy ostatniej zmiennej we wszystkich testach – posiadanie dzieci – wykluczono z badania grupy wiekowe: poniżej 16 lat oraz od 16 do 19 lat. Przyjęto, że istnieją istotne różnice, gdy prawdopodobieństwo jest mniejsze od 0,05 ($p < 0,05$). Analizy te wykonano przy użyciu wersji próbnej programu Statistica 10.

WYNIKI

W ankiecie wzięło udział 120 respondentów. W oparciu o dane uzyskane z odpowiedzi na pytania bloku A, stwierdzono, iż były to 74 kobiety (co stanowi 62% wszystkich osób, które odpowiedziały na ankietę) oraz 46 mężczyzn (38%). Liczba respondentów w poszczególnym wieku przedstawia się następująco: poniżej 12 roku – 13 osób (11%), od 13 do 15 roku – 13 osób (11%), od 16 do 19 roku – 32 osoby (27%), od 20 do 25 roku – 27 osób (22%), od 26 do 35 roku – 12 osób (10%), od 36 roku do 50 – 9 osób (7%), powyżej 51 lat – 14 osób (12%). Liczba respondentów posiadających dzieci wyniosła 32 (27% wszystkich respondentów). Ze 120 osób, aż 102 osoby były mieszkańcami Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego (74%).

Na pytania jednokrotnego wyboru znajdujące się w bloku B respondenci odpowiadali następująco: pytanie pierwsze (Czy wie Pan(i) czym jest rezerwat?) – 72% poprawnych odpowiedzi (87 osób), pytanie drugie (Czy orientuje się Pan(i) ile (w 2008 r.) było rezerwatów przyrody w Polsce?) – 40% poprawnych odpowiedzi (48 osób), pytanie czwarte (Czy Pana(i) zdaniem rezerwat – z punktu widzenia prawa – jest ważniejszą formą ochrony od parku narodowego?) – 55% poprawnych odpowiedzi (66 osób), pytanie piąte (Czy Pana(i) zdaniem rezerwat – z punktu widzenia prawa – jest ważniejszą formą ochrony od parku krajobrazowego?) – 69% poprawnych odpowiedzi (83 osoby). Pytanie trzecie bloku B (Co może podlegać ochronie w rezerwacie?) było pytaniem wielokrotnego wyboru (możliwe odpowiedzi: flora, walory krajobrazowe, fauna, infrastruktura turystyczna, twory przyrody nieożywionej, otulina obszaru chronionego); tylko połowa proponowanych odpowiedzi była prawidłowa. Najwięcej, bo aż 84 osoby (70%) wskazało część odpowiedzi poprawnych i część błędnych. 23 osoby (19%) wskazało poprawne odpowiedzi, przy czym tylko 10 z nich wskazało wszystkie trzy poprawne odpowiedzi. 13 osób (11%) wskazało wyłącznie błędne odpowiedzi.

Na podstawie pytań zamieszczonych w bloku C ustalono, że 67 respondentów (56%) odwiedziło już jakiś rezerwat znajdujący się na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. Osoby te, poproszone o podanie nazw odwie-

dzonych przez siebie obszarów chronionych, wymieniły: Buki nad Jeziorem Lutomskim (51 wskazań), Czaple Wyspy (18), Mszar nad jeziorem Mnich (11), Cegliniec (8), Kolno Międzychodzkie (6), Dolina Kamionki (2), Dąbrowa na Wyspie (1) oraz Las Grądowy nad Mogilnicą (1). Respondenci, którzy przecząco odpowiedzieli na pytanie dotyczące wizytowania na terenie rezerwatów Pojezierza (53 osoby, 44% ogółu), jako powód wskazywali: brak zainteresowania sprawą (33 wskazania) lub brak wystarczających informacji na ich temat (13 wskazań). Siedem osób z tej grupy nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Ta sama grupa 53 osób podawała również swoje plany dotyczące ewentualnego wybrania się do rezerwatów. Pięć osób odpowiedziało, iż zamierza je odwiedzić w najbliższym czasie, 26 osób chciałoby się tam wybrać, ale w bliżej nieokreślonym terminie, 22 osoby nie planują takiej wizyty. Z uzyskanych w bloku C danych wiadomo, iż 56 osób (47%) było zachwyconych swoją wizytą na terenie rezerwatów. Jako powody zachwyty wymieniały one: piękno przyrody, naturalny stan zachowania środowiska, ciekawe rośliny i zwierzęta oraz możliwość odpoczynku na świeżym powietrzu. 79 respondentów (66%) uznało również rezerваты za atrakcję turystyczną. Dwanaście osób uznało, że potrafi wskazać przykład obszaru, który powinien zostać objęty ochroną, jaką jest rezerwat przyrody. Spośród 120 respondentów 38 (32%) potrafiło wskazać poprawną liczbę rezerwatów przyrody zlokalizowanych na terenie Pojezierza. 81 osób (68%) stwierdziło, iż informacje na temat rezerwatów przyrody są łatwo dostępne, a jako przykłady źródeł, podawało Internet i książki o regionie.

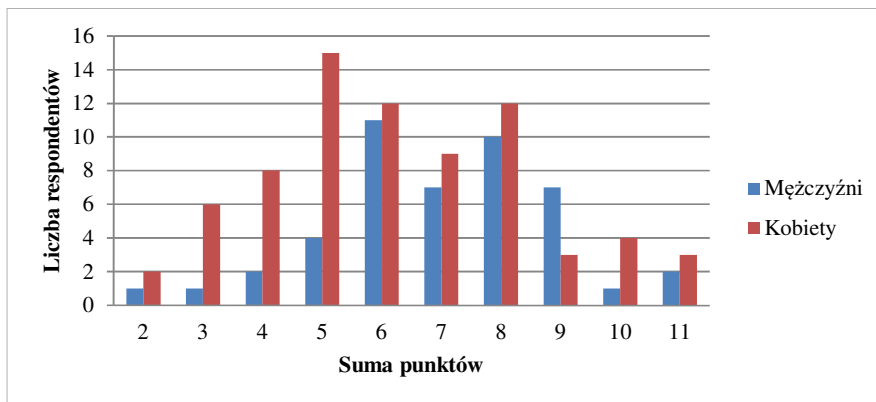
Tab. 1. Zestawienie istotności testu Kruskala-Wallisa z podziałem na różne zmienne grupujące. Wartości istotne statystycznie ($p \leq 0,05$) wyróżniono pogrubieniem czcionki

Tab. 1. Statement of significance Kruskal-Wallis test divided into different groups. Values statistically significant ($p \leq 0.05$) selected in bold font

Zmienna grupująca	Wartość statystyki	p
płeć	5,100	0,024
wiek	4,215	0,239
miejsce zamieszkania	0,882	0,976
posiadanie dzieci	1,641	0,200

Po zbadaniu testem Kruskala-Wallisa sumy punktów za prawidłowe odpowiedzi na zamknięte pytania (pytania numer: 1, 2, 3, 4, 5 z bloku B oraz pytanie numer 8 z bloku C) stwierdzono (tab. 1), iż jedyną zmienną grupującą, która wpływa na istotność wyniku jest płeć (ryc. 1). W zdecydowanej większości pytań to kobiety udzielały częściej poprawne odpowiedzi (wyjątkiem jest pytanie: Czy Pana(i) zdaniem rezerwat – z punktu widzenia prawa – jest ważniejszą formą ochrony od parku krajobrazowego?) w porównaniu do mężczyzn.

W przypadku pozostałych zmiennych grupujących stwierdzono, iż nie wpływają one istotnie na wynik testu.

Ryc. 1. Suma punktów za prawidłowe odpowiedzi w pytaniach zamkniętych. Test Kruskala-Wallis dla zmiennej grupującej: płeć przy $p = 0,024$

Fig. 1. Sum of points for correct answers to closed questions. Kruskal-Wallis test for a grouping variable: sex at $p = 0.024$

Test Chi kwadrat zastosowano do pytań sprawdzających wiedzę: czym jest rezerwat przyrody, ile ich było w 2008 roku oraz ile z nich zlokalizowanych jest na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. W przypadku pierwszego pytania analiza testem Chi kwadrat względem czterech wspomnianych wcześniej zmiennych: płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz posiadanie dzieci przez respondentów, nie wykazała różnic, gdyż żaden z wyników nie okazał się istotnym (tab. 2).

W przypadku kolejnego pytania (ile rezerwatów było w Polsce w 2008 roku) jedna ze zmiennych – płeć – okazała się nie mieć istotnego wpływu na wynik testu. Pozostałe trzy zmienne wykazały istotny wpływ na wynik testu (tab. 2). Najwięcej prawidłowych odpowiedzi (tj. 1407 rezerwatów - ponad 54%) udzieliły osoby w przedziale wiekowym powyżej 25 lat (ryc. 2). Respondenci poniżej 16 lat udzielili znacznie mniej poprawnych odpowiedzi (25%), a pozostałe dwie grupy uzyskały jedynie 12,5% (respondenci w wieku od 16 do 19 lat) oraz 8,33% (respondenci w wieku od 20 do 25 lat).

W przypadku zmiennej: miejsce zamieszkania, wynik okazał się istotny statystycznie (tab. 2). W tym przypadku prawidłową odpowiedź (tj. 1407 rezerwatów – 75%) częściej wskazywały osoby zamieszkałe na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego.

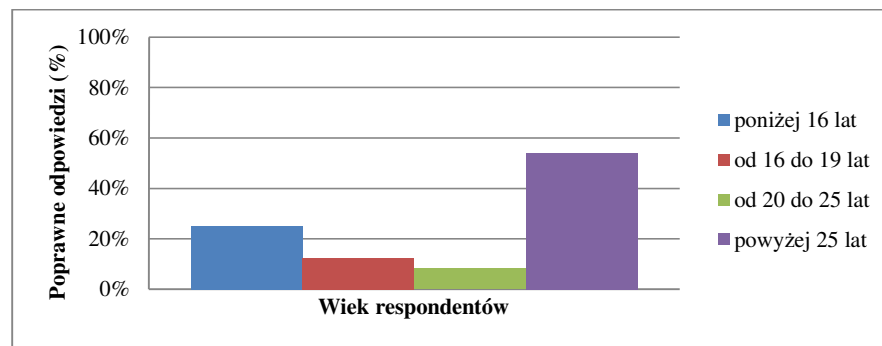
Analizując to pytanie w oparciu o zmienną – posiadanie dzieci, wynik okazał się również istotny (tab. 2). W tym przypadku prawidłową odpowiedź (tj. 1407 rezerwatów – 70%) częściej wskazywały osoby posiadające dzieci.

W przypadku ostatniego pytania (liczba rezerwatów na terenie Pojezierza) względem którego zastosowano test Chi kwadrat, tylko jedna ze zmiennych grupujących (płeć) wykazała istotny wpływ na wynik testu (tab. 2). Tutaj najczęściej prawidłowych odpowiedzi (tj. 11 rezerwatów – 71,05%) udzieliły kobiety.

Tab. 2. Zestawienie istotności testu Chi kwadrat z podziałem na różne zmienne grupujące dla trzech pytań. Wartości istotne statystycznie ($p \leq 0,05$) wyróżniono pogrubieniem czcionki

Tab. 2. Statement of the significance of the Chi square test divided into different groups the three questions. Values statistically significant ($p \leq 0.05$) selected in bold font

Pytanie	Zmienna grupująca	Wartość statystyki	p
Czym jest rezerwat przyrody?	płeć	1,252	0,534
	wiek	3,157	0,789
	miejsce zamieszkania	0,002	0,959
	posiadanie dzieci	0,460	0,794
Liczba rezerwatów przyrody w 2008 roku?	płeć	0,581	0,748
	wiek	37,98	<0,001
	miejsce zamieszkania	7,394	0,025
	posiadanie dzieci	11,02	0,004
Liczba rezerwatów przyrody na terenie Pojezierza?	płeć	9,638	0,008
	wiek	10,18	0,117
	miejsce zamieszkania	0,354	0,837
	posiadanie dzieci	1,195	0,550

Ryc. 2. Udział poprawnych odpowiedzi na pytanie o liczbę rezerwatów w 2008 roku w Polsce w klasach wiekowych respondentów

Fig. 2. The share of correct answers to the question about the number of reserves in 2008 in Poland in the age classes of the respondents

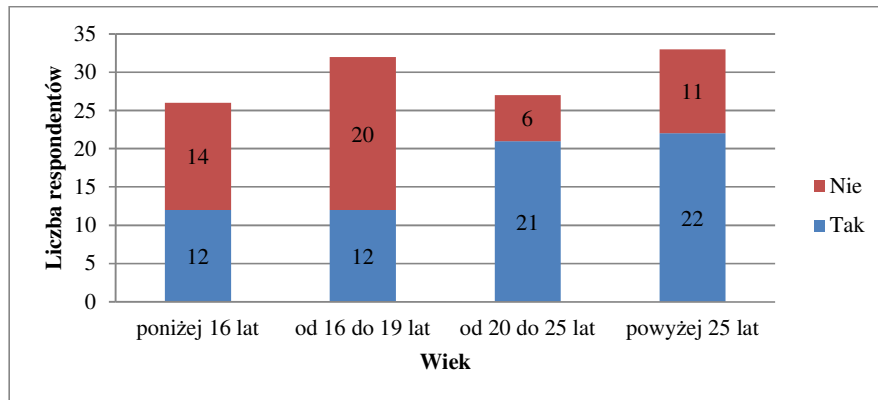
Test dokładny Fishera zastosowano do pytań sprawdzających wiedzę ankietowanych na temat ważności rezerwatu przyrody względem parku narodowego i krajobrazowego oraz do pytania o dotychczasową wizytę w którymkolwiek rezerwacie na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego. W przypadku pierwszego pytania analiza testem dokładnym Fishera względem tych samych czterech zmiennych (płeć, wiek, miejsce zamieszkania, posiadanie dzieci), nie wykazała różnic, gdyż żaden z uzyskanych wyników nie był istotny (tab. 3).

Tab. 3. Zestawienie istotności testu dokładnego Fishera z podziałem na różne zmienne grupujące dla trzech pytań. Wartości istotne statystycznie ($p \leq 0,05$) wyróżniono pogrubieniem czcionki

Tab. 3. Statement of the significance of the Fisher test divided into different groups the three questions. Values statistically significant ($p \leq 0.05$) selected in bold font

Pytanie	Zmienna grupująca	Wartość statystyki	p
Czy rezerwat – z punktu widzenia prawa – jest ważniejszą formą ochronny od parku narodowego?	płeć	3,146	0,076
	wiek	1,566	0,667
	miejsce zamieszkania	0,002	0,959
	posiadanie dzieci	<0,001	0,987
Czy rezerwat – z punktu widzenia prawa – jest ważniejszą formą ochronny od parku krajobrazowego?	płeć	2,407	0,121
	wiek	7,178	0,066
	miejsce zamieszkania	0,092	0,761
	posiadanie dzieci	4,313	0,038
Czy był Pan(i) w jakimś rezerwacie na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego?	płeć	0,066	0,796
	wiek	11,32	0,010
	miejsce zamieszkania	6,759	0,009
	posiadanie dzieci	0,011	0,915

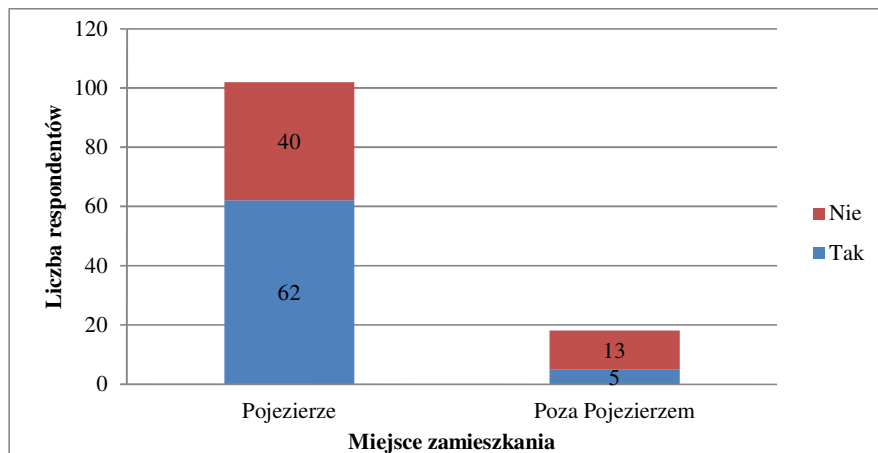
W przypadku ostatniego pytania, względem którego zastosowano test dokładny Fishera (dotychczasowa wizyta w którymkolwiek rezerwacie na terenie Pojezierza), dwie ze zmiennych grupujących (wiek oraz miejsce zamieszkania) wykazały istotny wpływ na wynik testu (tab. 3). Wykazano, że najwięcej osób w wieku powyżej 25 lat odwiedziło którykolwiek rezerwat na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego (ryc. 3).

Ryc. 3. Udział odpowiedzi na pytanie o dotychczasowe odwiedzenie któregośkolwiek rezerwatu na terenie Pojezierza

Fig. 3. Participation answers the question about the current visit of any reserve in the Lakeland

Analizując to pytanie w oparciu o zmienną – miejsce zamieszkania, wynik okazał się istotny (tab. 3). W tym przypadku osobami częściej odwiedzającymi rezerwaty na badanym obszarze są jego mieszkańcy (ryc. 4). Dwie pozostałe zmienne (płeć oraz posiadanie dzieci) okazały się nie mieć istotnego wpływu na wynik testu (tab. 3).

Ryc. 4. Udział odpowiedzi na pytanie o dotychczasowe odwiedzenie któregośkolwiek rezerwatu na terenie Pojezierza

Fig 4. Participation answers the question about the current visit of any reserve in the Lakeland

DYSKUSJA

Na atrakcyjność turystyczną w sposób istotny wpływają warunki przyrodnicze [Rydz i Niemczyk 2007]. Jednak analizując wyniki ankiety można stwierdzić, iż przeciętny mieszkaniec Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego lub też turysta je odwiedzający, wykazuje się raczej średnią wiedzą na tematy związane z formami ochrony przyrody w Polsce, czy regionie. Świadomość ekologiczna ankietowanych osób nie jest dostatecznie szeroka, czemu dowodzi fakt, w jaki sposób respondenci odpowiadali na pytania ankiety. Zaledwie pięć osób – spośród wszystkich 120 ankietowanych – uzyskało maksymalną liczbę punktów możliwych do zdobycia w części sprawdzającej ich wiedzę ekologiczną. Najwięcej osób uzyskiwało około 6-7 punktów (na 11 możliwych). Oznacza to, że zaznaczali oni tylko połowę z wszystkich prawidłowych odpowiedzi. Trudno tu porównać świadomość ankietowanych na ten temat z innymi obszarami, ponieważ, według naszej wiedzy, są to pierwsze tego typu badania w Polsce. Do tej pory badano jedynie stan wiedzy Polaków na temat obszarów Natura 2000. Jednak wnioski z tych badań są zbieżne z naszymi. Oceniono, że wiedza na temat obszarów Natura 2000 jest niewystarczająca, ponieważ aż 62% ankietowanych w ogóle nie słyszało o obszarach Natura 2000 jako formie ochrony przyrody [Badanie 2010]. Jednak w innych tego typu badaniach przeprowadzonych wśród turystów w 2011 roku 59% respondentów słyszała o obszarach Natura 2000, jednak ich wiedza na ten temat była bardzo powierzchowna [Kamieniecka 2012]. Wiedza na temat pozostałych form ochrony przyrody (w tym rezerwatów), ze względu na znacznie dłuższą historię funkcjonowania w Polsce, powinna być większa w porównaniu do stosunkowo nowej formy jaką jest Natura 2000. Jak wykazały jednak nasze badania problem dotyczy nie tylko nowych form ochrony przyrody, ale w ogólnie świadomości przyrodniczej społeczeństwa.

Rozpatrując odpowiedzi respondentów dzieląc ich na poszczególne grupy (płeć, wiek etc.) można również stwierdzić, iż niektóre z tych zmiennych wpływają w istotny sposób na ich odpowiedzi. Można zauważyć, że większość ankietowanych w wieku do 19 lat odwiedziło rezerwaty przyrody na terenie Pojezierza, przy stosunkowo nielicznym procencie osób starszych. W przypadku badań na terenie rezerwatów w pobliżu Kielc zwrócono uwagę, że wśród odwiedzających rezerwaty nie było osób w wieku poniżej 18 lat [Cisło 2013]. O różnicach zadecydowała najprawdopodobniej różna metodyka przeprowadzania ankiet. W przypadku Kielc ankiety wykonano w dni wolne od pracy wśród osób odwiedzających rezerwaty przyrody. Można się więc domyślać, że wizyty rezerwatów przez dzieci odbywają się w ramach edukacji przyrodniczej w szkołach.

Fakt posiadania dzieci okazał się również istotny w naszych badaniach (analiza była wykonana z pominięciem grup wiekowych: poniżej 19 lat), gdyż

wśród tej grupy respondentów padało więcej prawidłowych odpowiedzi, aniżeli w przypadku pozostałych. Prawdopodobnie jest to związane z tym, iż osoby będące rodzicami mają – poprzez pomoc swoim dzieciom podczas przygotowań do zajęć szkolnych – lepiej ugruntowaną wiedzę ekologiczną. Drugim przykładem może być zróżnicowanie na mieszkańców i turystów odwiedzających Pojezierze. Rezerwy wizytowali głównie mieszkańcy danego obszaru. Wygląda na to, że może to być szerzej obserwowana zależność, ponieważ w przypadku badań Cisło [2013] również stwierdzono, że to głównie mieszkańcy – 78,8% odwiedzali rezerwy przyrody. Możliwe jest więc, iż wiąże się to ze złym propagowaniem tych miejsc. Potwierdzają to ankietowani w badaniach Cisło [2013] wskazując, że istotnym problemem jest właśnie słaba reklama rezerwatów, chociaż zaznaczali, że obszary te mają bardzo dobrą dostępność – 73,6%. Osoby na co dzień żyjące w jakimś miejscu są z reguły lepiej zorientowane od osób przebywających tam tymczasowo. Przekłada się to na fakt, iż lokalni mieszkańcy posiadają wiedzę na temat szczegółów okolicy, w której żyją – w tym o rezerwach, nawet jeśli nie są one w żaden sposób promowane.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na podstawie 120 odpowiedzi ankietowanych stwierdzono, że aż 72% respondentów wie czym jest rezerwat przyrody, jednak tylko 40% zna ich liczbę w Polsce. Dodatkowo 55% z przebadanych osób słusznie uważa, że park narodowy jest ważniejszą formą ochrony natury niż rezerwat przyrody, a aż 69% ankietowanych uważa, że park krajobrazowy jest mniej ważną formą ochrony od rezerwatu. Tylko 32% ankietowanych wie, że na terenie Pojezierza jest 11 rezerwatów przyrody, jednak 56% respondentów było już kiedyś na terenie któregośkolwiek nich. Dodatkowo, blisko 66% przebadanych uważa rezerwy przyrody, za atrakcję turystyczną.

Rozpatrując odpowiedzi ankietowanych, w przypadku większości pytań struktura była zbliżona bez względu na: płeć, wiek, miejsce zamieszkania czy posiadanie dzieci. Może wskazywać to na podobny poziom edukacji ekologicznej respondentów. Czynnikiem wpływającym na niską świadomość względem wiedzy na temat ochrony przyrody jest zbyt małe nasycenie programów nauczania problematyką ochrony i kształtowania otaczającego nas środowiska, dlatego konieczna jest edukacja ekologiczna mieszkańców. Edukację ekologiczną powinno zaczynać się już na najniższych szczeblach edukacji. Ogromnym zagrożeniem dla przyrody jest ogólny brak wiedzy, dlatego ważne jest, aby uświadamiać o zasadach panujących na obszarach chronionych. Prowadzenie działań edukacyjnych (zwłaszcza wśród młodzieży) jest niezmiernie ważne i cenne. Dostęp do nich ma bardzo niewielki procent społeczeństwa, dlatego mieszkańcy Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego, ze względu na stosun-

kowo dużą liczbę takich terenów w swoim otoczeniu, powinni być objęci działaniami edukacyjnymi mającymi na celu polepszenie i ugruntowanie ich wiedzy na temat szeroko pojętej ochrony przyrody.

LITERATURA

1. BADANIE wiedzy i postaw Polaków wobec przyrody oraz idei jej ochrony, czyli Polska i Polac z lotu ptaka; 2010.
2. CISŁO Ł.; 2013. Kieleckie rezerwy przyrody oraz ocena ich atrakcyjności regionalnej, [w:] Rocznik Świętokrzyski. Seria B. Nauki Przyrodnicze (34). Wyd. Polska Akademia Nauk, Kieleckie Towarzystwo Naukowe. Kraków, 9-22.
3. KAMIENIECKA J.; 2012. Świadomość ekologiczna turystów. Wyd. Instytut na rzecz Ekorozwoju. Warszawa.
4. KONDRACKI J.; 1998. Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo PWN. Warszawa.
5. RĄKOWSKI G.; WALCZAK M.; SMOGORZEWSKA M.; 2006. Województwo lubuskie, [w:] Rezerwy przyrody w Polsce Środkowej. Dział Wydawnictw IOS. Warszawa, 11-164.
6. RYDZ E.; NIEMCZYK K.; 2007. Atrakcyjność turystyczno-wypoczynkowa miasta i gminy Puck oraz jej znaczenie w ruchu turystycznym województwa pomorskiego, [w:] Słupskie Prace Geograficzne (3). Wyd. Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku. Słupsk, 191-202.
7. TOKARSKA A.; ISZKUŁO G.; 2013. Walory przyrodnicze i kulturowe rezerwatów na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego, [w:] Parki Narodowe i Rezerwy Przyrody 32 (1). Wyd. Białowiecki Park Narodowy. Białowieża, 89-102.
8. TOKARSKA-OSYCZKA A.; ISZKUŁO G.; 2014. Waloryzacja przyrodniczo-krajobrazowa, kulturowa oraz ocena atrakcyjności turystycznej gmin na terenie Pojezierza Międzychodzko-Sierakowskiego, [w:] Zeszyty naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego – 153. Inżynieria środowiska – 33. Wyd. Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego. Zielona Góra, 67-81.

**PUBLIC PERCEPTION OF THE NATURE RESERVE AREAS
STUDY ON THE EXAMPLE OF MIĘDZYCHODZKO-
SIERAKOWSKIE LAKELAND**

S u m m a r y

The ecological awareness of the valuable area's users should be constantly monitored. A survey regarding forms of the environment protection was developed and The Międzychodzko-Sierakowskie Lakeland inhabitants were examined. Except the count of answers, Kruskal-Wallis analysis, Chi square analysis and Fisher test were made. As determined, 72% of respondents knows the definition of nature reserve and 40% of them can say the correct number of them. The tests shown that the structure of answers were equal for all group of respondents, divided by age, place of residence, gender and the fact of having children. On this base it is possible to conclude that the level of the ecological awareness of the valuable area's user is similar and the ecological education should be started on first stages of school education and be carried out continuously.

Key words: environment protection, nature reserve, sociological survey